

Els orígens de la llengua catalana

Tema 1. Història de la llengua

Professora: Mònica López Bages

Nivell D – CNL Tarragona

El català, llengua romànica

- Conjunt de territoris en què és parla una llengua derivada del llatí → Llengua romànica

Llengües romàniques → galaicoportuguès, castellà, català, occità, francès, retoromànic, italià, romanès i sard. L'asturianolleonès, aragonès, francoprovençal, gascó són **llengües embrionàries**, que no s'han consolidat totalment.

Romània oriental

1. Manteniment dels sons oclusius sords en posició intervocàlica.
2. Plurals sense -S

Romania occidental

1. Sonorització dels sons oclusius intervocàlics
2. Plurals en -S

- Exemple: ROTA – ruota (it), roata (rom), roda (cat, occ, port), rueda (castellà), roue (fr.)
- Exemple: homes, hòmens (cat), hombres (cast), hommes (fr), homems (port), però uomini (it), oameni (rom)

Romanització

- **Romanització:** Procés d'implantació de la cultura i la llengua de Roma als territoris de l'Imperi romà.
- La base de la llengua catalana és el **llatí vulgar**, és a dir, el llatí que parlaven els habitants del Laci, zona en què es trobava Roma.
- L'evolució del llatí vulgar (estrat) en els diversos territoris depèn de:
 1. La intensitat de la romanització
 2. La procedència dialectal i social dels colonitzadors
 3. El substrat lingüístic
 4. El superestrat lingüístic

Substrat preromà de la llengua catalana

Substrat indoeuropeu → Llengües dels pobles indoeuropeus (sorotapes, celtes), que van arribar a la Península entre els s. X i V aC: *balma, banya, blat, camí, maduixa, rusc, trencar...* I els topònims: *Besalú, Verdú, Salardú, Sogorb, Queralt, Queralb...*

Substrat fenici → Al s. VII els cartaginesos van ocupar Eivissa. De la seva estada en conservem topònims com *Maó, Eivissa, Tagomago*.

Substrat grec → Al s. VII aC els grecs es van establir a Empúries i a Roses. De la seva estada en conservem topònims: *Roses, Empúries...*

Substrat iberobasc → Els ibers són els habitants de la zona est de la Península abans de l'arribada dels romans; en canvi, els bascos poblaven el nord de la Península i tenien una llengua que no és d'origen no indoeuropeu. D'aquestes dues llengües, conservem mots com: *bassa, carabassa, esquerra, estalviar, lleganya, pissarra...* I topònims com: *Algèri, Àneu, Arinsal, Cardona, Cotlliure, Gerri, Llessui, Tossa...*

Superestrat de la llengua catalana: el pas del llatí al català

Superestrat germànic → Al s. V, els pobles germànics van envair l'Imperi romà. Primer els visigots i després, els francs, van entrar a la zona de la Catalunya Vella.

Els germànics van adoptar el llatí com a llengua vehicular.

Però del seu pas per les nostres terres, en conservem mots com: *espia, treva, bandera, guerra, mariscal, guaita, arenga, guanyar, baró, roba, sàrria, parra, esparver, òliba, blau, blanc, gris, sabó, llesca, estona, lleig, escuma...*

Topònims com: *Campdevàdol, Montsoriu...*

I noms propis com: *Arnau, Berenguer, Bernat, Berta, Frederic, Guillem, Jofre, Raimon, Carles...*

Superestrat àrab → El 711, va iniciar-se l'ocupació musulmana de la Península. La presència de l'element àrab és desigual als territoris constitutius que als consecutius. Alguns arabismes del català són: *albercoc, albergínia, alfàbrega, alfals, arròs, carxofa, dacsà, safrà, sèquia, sènia, nòria, safareig, raval, catifa, setrill, màrfega, senalla, sucre, quitrà, drassana, alferes, talaia...* Alguns topònims: *Albaida, Alfara, Alcúdia, Massalió, Bràfim, Calaf, Mafumet, Benifaió, Benicarló, Vinaròs...* I els cognoms: *Borja, Gassull, Massot, Medina, Mesquida...*

ADSTRAT: Llengües que, a partir de l'Edat Mitjana, han fet aportacions al català → castellà, occità, llengües indígenes americanes, francès, italià, anglès...